

Sydamerika - En översikt

Om kontinenten

Sydamerika utgör ungefär 15 procent av jordens yta. Kontinenten har 12 självständiga länder. Franska Guyana är fortfarande fransk koloni. De sydamerikanska landskapen är enormt omväxlande. Där finns berg, högplatåer, gräsvidder, regnskogar och öken. Anderna är världens längsta bergskedja och Amazonas är världens största regnskog. Den är till ytan 16 gånger Sveriges storlek. Amazonfloden är jordens mäktigaste flod. Den dränerar regnskogen och för med sig 20 % av världens sötvatten ut till havs.

Diskussionsfrågor:

Diskutera de större geografiska områdena och var de ligger på kontinenten.

- De tolv olika länderna
- Amazonas regnskog
- Amazon floden
- Anderna
- Pampas
- Atacamaöknen

Om befolkningen

Sydamerikas befolkning är sammansatt av flera olika folkslag. Den ursprungliga indianbefolkningen utrotades nästan helt av de spanska och portugisiska koloniserarna. Spanjorerna och portugiserna förde med sig afrikanska slavar som skulle arbeta på plantagerna längs kusten. Under 1800-talet invandrade många européer. Då lurades också många människor från Asien, främst Indien, att resa till Sydamerika och arbeta för usla löner. Blandningen av alla dessa folkgrupper har skapat politiska och kulturella spänningar. Vissa länder, som t ex Brasilien, har en mångkulturell befolkning. Andra länder, som Argentina, har en dominerande befolkningsgrupp från Europeiska förfäder.

Stora städer -jordbruk

De sydamerikanska städerna är bland de mest tätbefolkade i hela världen. Tidigare bodde de flesta människorna på landet. Men sedan 1950-talet har flyttlassen strömmat till städerna som har växt explosionsartat. Industrin har skapat jobb och förbättrat den offentliga sektorn, vilket har höjt levnadsstandarden för de flesta stadsbor.

Inom jordbruket kan livet fortfarande vara hårt. Ett orättvist jordägarsystem gör att många arrendebönder står utan jord. Andra bönder har jord, men ofta för små jordlotter för att kunna försörja en familj. Många småbönder anlägger Kokaodlingar för att klara sig.

Samtidigt finns jordägare med enorma egendomar. En del jordägare använder inte sin mark, utan låter den växa igen. Stora organisationer har bildats för att få en rättvisare fördelning av jorden. I Brasilien finns MST, Movimento sem Terra, med runt två miljoner aktivister som ockuperar jord som inte används kommersiellt.

Diskussionsfrågor:

- Varför har de sydamerikanska städerna vuxit så snabbt?
- Nämn några konsekvenser av storstädernas framväxt?
- Hur ser jordbruket ut i Sydamerika?

Om demokrati

Sydamerika har en lång historia av militärdiktaturer. Men under de senaste åren har de sista militärdiktaturerna försvunnit och ersatts av demokratiska regimer. Respekten för mänskliga rättigheter har ökat, med Colombia och Venezuela som undantag. Men många länder har fortfarande bräckliga demokratier där den fattige har svårt att göra sin röst hörd.

Ekonomierna i många länder har varit i dåligt skick på grund av stora utlandslån. Många familjer har haft det svårt, och det har inneburit att barnen har fått arbeta för att hjälpa till med försörjningen.

Diskussionsfrågor:

- Ge några exempel på länder som varit diktaturer?
- Stabilare ekonomi leder det automatiskt till demokratier?
- Ge exempel på åtgärder som kan stärka demokratifrågan i dessa länder?

Industri och naturtillgångar

Industrin i Sydamerika är varierad med gruvsdrift, livsmedelsproduktion och tillverkningsindustri. Många svenska exportföretag är etablerade i regionen. Tidigare fanns det många utländska företag i Sydamerika, med intressen i gruvor, oljeutvinning och annat. Idag försöker många länder ta tillbaka kommandot över sina naturtillgångar.

I Chile t ex finns 25 % av världens koppartillgångar. Under general Pinochets diktatur privatiserades många företag men landets koppargruvor såldes aldrig ut. Även på andra håll domineras industrin av råvaruutvinning. Det utvinns olja i Venezuela och Ecuador, tenn i Bolivia, bauxit i Surinam samt olja och koppar i Peru.

Fattigdom

Ingen annanstans i världen är skillnaderna mellan fattiga och rika så stora som i Sydamerika. Invånarnas levnadsstandard skiljer sig inte bara när det gäller inkomster. De fattiga saknar bostad, utbildning, mat och tillgång till hälsovård. Få har resurser och makt att påverka sina liv.

Den ojämna fördelningen är ett stort hinder för den ekonomiska utvecklingen. Om Sydamerikas utvecklingsproblem ska kunna lösas krävs en tillväxt som gynnar de fattiga. Ekonomin har stabiliserats i många länder, men är fortfarande otroligt sårbar för konjunktursvängningar i omvärlden.

Diskussionsfrågor:

- Hur kan man minska fattigdomen?
- Hur kan man minska skillnader i samhället?

Miljön

I Sydamerika har miljön alltid hamnat i skymundan. Den ekonomiska utvecklingen har prioriterats, vilket har inneburit stora konsekvenser för miljön.

En av regionens viktigaste miljöfrågor är avverkningen av regnskogen i Amazonas. Jordbrukarna bryter ny mark i den brasilianska regnskogen. Både boskapsägare och nybyggare har bidragit till den välkända bilden av skogen som brinner för att ge plats åt djur och odlingar.

Enorma projekt för vattenkraft och gruvdrift har också skadat miljön. Stora dammbyggen har lett till att stora landområden har översvämmats och befolkningen tvångsförflyttats. Dammarna blir dessutom kläckningsplatser för malariamyggan och andra sjukdomsbärare.

Oljeindustrin har orsakat utsläpp i floder.

Även storstädernas tillväxt bidrar till föroreningar och sjukdomar då många bostäder saknar avlopp.

Diskussionsfrågor:

- Hur kan man minska miljöförstöring, är det möjligt för fattiga länder att minska miljöförstöringen?
- Sverige har ett stort handelsutbyte med t ex Brasilien. Kan vi som konsumenter göra något?